

בית כנסת "אדרת אליהו" ע"ש הח' אליהו בן הח' ראובן משה קליין ז"ל

עלי אדרת אליהו

בס"ד, שבת וארא מברכים חודש שבט
(ר"ח ביום שני)
גיליון 272 שבט תשפ"ו

בגיליון זה:

מודים אנחנו לך

רב הקהילה, הרב אסף הר-נוי

תרומות ומעשרות- עשה זאת

בעצמך!

רב הקהילה, הרב אסף הר-נוי

מבצע נעה – הלילה שבו ישראל

שחררה את ספינות שרבורג

יואל קוטנר

מעלתו של ט"ו בשבט בתורת ה"שם

משמאל"

יהודה ליבוביץ

ברכות הודאות והודעות

הוועד

מודים אנחנו לך

חודש שבט מבשר את ראשיתה של הצמיחה והפריחה, ועל כן מצוי בו גם ראש השנה לאילנות. ט"ו בשבט מסמל את חידושה ההלכתי של שנה חדשה בהקשר למצוות התלויות בארץ.

קשר מיוחד יש בין עם ישראל אל ארצו ואדמתו. אדמת ארץ ישראל והעבודה בה אינה רק אמצעי כלכלי להשגת הון וממון. מזה דורות בכו קדושי עמנו וציפו לגעת

ברגבי אדמתה של ארץ ישראל- "כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו"(תהילים קב').

ועתה, עם בואו של חודש שבט, מודים אנחנו לבורא עולם על הזכות לגור כאן בארץ קודשנו ולעסוק במצוות התלויות וקשורות באדמתה. מודים אנחנו לבורא עולם על כך שמה שהיה נראה לאבותינו כחלום בהקיץ, נעשה עבורנו כל כך ברור ופשוט.

חודש טוב, בשורות טובות, והצלחה גדולה בכל!

אסף הר-נוי

תרומות ומעשרות- עשה זאת בעצמך!

רב הקהילה, הרב אסף הר-נוי

לכבוד חודש שבט, ראש השנה לאילנות, נעסוק בנושא חשוב מאוד של הפרשת תרומות ומעשרות. נושא רלוונטי לכל בית שיש בו פרי או ירק, ולכן בעצם חשוב לכולם. הפרשת תרומות ומעשרות נתפסת פעמים רבות כ"טאבו"- נושא שממעטים לדבר עליו משום שהוא נראה מסובך ולא מובן. אולם, המציאות בפועל אינה מאפשרת לברוח מסוגיה חשובה זו, שכן מבלי שנשים לב אפשר ח"ו לעבור על האיסור החמור של אכילת ירקות ופירות שלא הופרשו מהם תרו"מ.

מטרתנו כאן היא להסביר את הנושא בצורה פשוטה וברורה, וללמד כיצד כל אחד יכול להפריש תרו"מ בביתו, בזמן קצר ובפשיטות.

האם יש חובה להפריש תרו"מ מירקות שנקנו בשוק/מכולת/ חנות/ סופר? ישנו סיפור מפורסם על הרב מרדכי אליהו זצ"ל שהלך יום אחד לאחר התפילה לשוק 'מחנה יהודה' כדי לקנות ירקות. המוכר היה בעל חזות של אדם ירא שמים, והרב אליהו שאל אותו: האם זה מעושר? והמוכר ענה: בודאי. הרב אליהו שאל אותו: האם הוא נתן מעשר שני או מעשר עני? והוא ענה לו: נתתי מס הכנסה, זה לא מעושר?! הרב אליהו ענה לו: מס הכנסה זה לממשלה, אבל יש להפריש תרומות ומעשרות גם לכהנים, ללווים ולעניים.

על מי מוטלת החובה להפריש? חובת הפרשת תרומות ומעשרות מוטלת על המגדל, אולם, לא כל המגדלים מקפידים על הלכה זו ולכן "לסתם פירות וירקות" אין חזקה שהם מעושרים. אשר על כן יש לשים לב מהו המקום בו קונים את הפירות והירקות בכדי לדעת האם מוטלת עלינו החובה להפריש מהם תרו"מ.

אם קונים בחנות מסודרת¹ בה יש השגחה ופיקוח גם בתחום הזה- אין מה לחוש וכלל לא צריך להפריש תרו"מ ממה שנקנה.

אולם, בקנייה בחנות ללא פיקוח, כדוגמת מכולות, דוכנים בשוק וכד'- יש לחפש תעודה ספציפית לירקות ולפירות או לברר עם בעל החנות² האם הופרשו תרו"מ כדין, ואם רואים שאין תעודה או שבעל החנות לא מבין את שאלתך- חלה חובת ההפרשה על הקונה- עלינו.

בדרך כלל מדובר במקרה של ספק, שאנחנו לא יודעים אם הופרשו תרו"מ, ולכן יש להפריש ללא ברכה.

¹ בד"כ ברשתות המזון הגדולות הדברים הללו מסודרים ומפוקחים. ניתן לראות תעודות גדולות התלויות בד"כ על אחד העמודים או הקירות באזור מחלקת הירקות בו רשום בגדול "הופרשו תרומות ומעשרות כדין", ובד"כ גם יש שם של משגיח ותאריך עד מתי תוקף התעודה. עיקר הבעיה היא בקניה ממכולות, דוכנים בשוק, וחמיות קטנות שלעיתים קונים באופן ישיר מהמגדל, "ישיר מהשדה", והסחורה כלל לא עברה הפרשה של תרו"מ.

² צריך להבין טוב האם בעל החנות מבין את השאלה והאם הוא אומר דברי אמת. לא כל בעל חנות מבין שכוונת השואל היא לדיני תרומות ומעשרות ולפעמים הוא אומר בסתמא "כן" כדי שיקנו ממנו. בכל מקרה של ספק יש להפריש תרומות ומעשרות ללא ברכה.

כיצד מפרישים תרו"מ? האם זה סיפור כזה גדול?

הקדמה כללית- הצורה בה מפרישים תרו"מ היא בעמידה לפני הפירות מהם רוצים להפריש, נטילת חלק קטן מהם ואז אמירת נוסח של הפרשת תרומות ומעשרות. לאחר דברים פשוטים אלו הפירות כשרים לחלוטין ומותרים לאכילה. הדבר בו יש להשתדל הוא הבנת הנוסח של ההפרשה³, כפי שנשתדל להסביר בעז"ה.

עוד נאמר שאת החלק הקטן שהוצאנו מהפירות והפרשנו כ"תרומה" אנחנו עוטפים ב-2 שקיות ומניחים לאחר מכן בצורה מכובדת בפח. את שאר הפירות אנחנו יכולים לאכול לאחר שאמרנו את נוסח ההפרשה. גם את החלקים של המעשרות אנחנו לא מוציאים בפועל אלא רק מייחדים להם מקום בדיבור שלנו- באחד הצדדים של הפירות שלפנינו, לאחר מכן אנחנו אוכלים אותם יחד עם שאר הפירות והרוצים לתת אותם או את שווים ללויים- תבוא עליהם ברכה⁴.

סדר הפרשת תרומות ומעשרות:

א. האם מברכים? אם יודע בוודאות שלא הופרשו תרו"מ- יברך, ואם מסופק- לא יברך.

ב. הפרדת הפירות המיועדים לתרומות: יטול מעט יותר מ-1% מכל הפירות שלפניו [החלק הזה משמש לתרומה גדולה ששיעורה ב"משהו" וגם ל"תרומת מעשר"(=החלק שהלויים נותנים לכהנים מן המעשר שהם קבלו מבני ישראל)].

ג. אמירת נוסח "הפרשת תרומות ומעשרות".

ד. נתינת אותו 1% ומשהו שהופרש- ב-2 שקיות והנחתו בצורה מכובדת בפח.

ה. הפירות מותרים לאכילה.

נוסח ההפרשה:

מברכים [רק כש בטוחים שלא הופרשו תרו"מ]: "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וציוונו להפריש תרומות ומעשרות".

נוטלים מעט יותר מאחוז אחד מהפירות ומפרידים אותו משאר הפירות [הוא מיועד ל'תרומה גדולה' ו'תרומת מעשר'], ואומרים:

"החלק הנוסף על אחד ממאה ממה שהפרשתי שנמצא בצד ימין שלי יהיה 'תרומה גדולה' (בחלק שהוצאנו והפרשנו בהתחלה יש אחוז ועוד משהו, ואנחנו אומרים שהחלק הנוסף(ה"משהו") על האחוז יהיה 'תרומה גדולה', ומקומו הוא בצד ימין של הפירות שהפרשנו לצד). האחד ממאה שנשאר כאן (במה שהפרשנו יש 1% שהוא אחד ממאה)

³החזו"א(דמאי, טו, ו) כתב שמי שאינו מבין כראוי את המושגים הנאמרים בנוסח ההפרשה יכול בדיעבד לברך על המצווה ולומר: "כל ההפרשות וחילול מעשר שני יחולו כמו שכתוב בנוסח שברשותי", ואז יפריש מהפירות יותר מאחוז לתרומות ויניח מטבע לחילול מעשר שני.

אולם למעשה רבים פקפקו בכך וכתבו שאין לסמוך על אמירה כללית בלי להבין אותה(הרב צבי פסח פרנק בשו"ת הר צבי זרעים א, מח', הרב עובדיה יוסף (חזו"ע תרו"מ עמ' קצב) ועוד.

⁴ כתבנו כאן באופן פשוט שלא הוציא את המעשרות מהפירות, וזה כשיטת החזו"א(שביעית, ב, יב'). וכן על פי דברי הרב גולדברג בתרומות ומעשרות (ה, ו). אולם יש רבים שחולקים וסוברים שיש לתת גם את המעשרות ללוי, למרות שיש ספק לגבי ייחוסם. והרוצה להחמיר ולתת גם מהמעשרות ללוי- תבוא עליו ברכה, במיוחד בפירות טבל ודאי כגון כאלו שגדלו בגינה שנכון בהם להשתדל לתת ללוי את חלקו מהמעשרות.

עם עוד תשעה חלקים כמוהו, בצד ימין של הפירות הללו(דהיינו מהפירות שנשארו לפנינו ולא הפרשנו מהם לצד) יהיו 'מעשר ראשון' (בכך הפרשנו 'מעשר ראשון'- אותו אין חובה לתת ואפשר לאכול, והרוצה לתת אותו או את שוויו ללויים- תבוא עליו ברכה). אותו אחד ממאה שעשיתו 'מעשר ראשון' ומונח מופרד מהפירות(דהיינו האחוז שהפרשנו בהתחלה לצד הופך להיות עכשיו תרומת מעשר שהוא החלק שהלויים נותנים מחלקם לכהנים) הרי הוא 'תרומת מעשר' (ובזה הפרשנו 'תרומת מעשר'- ויש לנו עכשיו בצד 1% + "משהו" שהם: 1. התרומה שלנו לכהן+ 2. תרומת המעשר שנותן הלוי לכהן- וכל אלו הם ה"תרומות" שאנחנו עוטפים אותן ומניחים אותן בצורה מכוונת בפח). וממשיכים לומר: מעשר ממה שנותר (עשרה אחוזים ממה שנותר לאחר מה שכבר הפרשנו) בצד השמאלי של הפירות(שלפנינו, לא אלו שהפרשנו לצד) יהיה 'מעשר שני'⁵ (ובזה קבענו מקום ל'מעשר שני'), ואם הם חייבים ב'מעשר עני' – הרי הם 'מעשר עני'⁶ (שכן בשנים א' ב' ד' ה' לשמיטה מפרישים 'מעשר שני', ובשנים ג' ו' 'מעשר עני'). ואומרים: "מעשר שני זה (הכוונה למה שיחדנו לו מקום בצד שמאל), הוא וחומשו (מצוות התורה להוסיף חומש בעת הפדיון), יהיה מחולל על פרוטה אחת מן המטבע שיחדתי לפדיון מעשר שני"[דהיינו- שמניח באיזה מקום בביתו פרוטה= מטבע אפילו של שקל, שאליו עוברת קדושת ה"מעשר שני" מהפירות ועכשיו הפירות אינם קדושים ומותרים באכילה, ואת המטבע שומר בצד⁷].

□

⁵ כאשר מפרישים 'מעשר שני', יש "לפדותו" כדי להוציאו לחולין. אם הפרשת התרומות והמעשרות נעשית מפירות שוודאי לא מעושרים, וברור שהם משנה שמפרישים ממנה 'מעשר שני', יש לברך תחילה: "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וציוונו לפדות מעשר שני". ואם יש ספק בדרך, פודים בלא ברכה.

⁶ כאשר מפרישים 'מעשר עני', ייתן אחר כך את הפירות או את שווים לעני.

⁷ וכאשר תגיע השנה השלישית והשישית (זמן 'ביעור מעשרות') מחלל את אותו מטבע על חתיכת פרי ויניח אותה עטופה דרך כבוד בפח.

מבצע נעה – הלילה שבו ישראל

שחררה את ספינות שרבורג

יואל קוטנר – ע"פ מאמר של נעה לב

בליל חג המולד של שנת 1969, התרחש אחד המבצעים הנועזים והמתוחכמים בתולדות מדינת ישראל – מבצע נעה. בחסות סערת חורף עזה, ובשעה שאירופה שקעה בחגיגות החג, "נעלמו" מנמל שרבורג שבצרפת חמש ספינות טילים מתקדמות ועשו את דרכן בחשאי אל נמל חיפה.

הסיפור מתחיל באוקטובר 1967 עם טביעת המשחתת אילת מפגיעת טילי ים-ים מצריים. האירוע זעזע את צה"ל והבהיר אמת כואבת: בעוד שחיל הים הישראלי מפעיל כלי שייט מיושנים מימי מלחמת העולם השנייה, אויבינו מצוידים בטכנולוגיה סובייטית מתקדמת המסוגלת לפגוע במטרות שמעבר לאופק.

ישראל פנתה לצרפת, אז מעצמת חימוש ימי שבנתה סטי"לים במספנות שרבורג וחיפשה קונים. נחתם חוזה לפיו צרפת תמכור לישראל 12 ספינות מדגם "סער". שבע סופקו - ואז התערבה הפוליטיקה. לאחר תקיפת נמל התעופה בביירות בדצמבר 1968, הטיל נשיא צרפת, שארל דה גול, אמברגו נשק מוחלט על ישראל. חמש הספינות הנותרות נכלאו בנמל על אף ששולמו במלואן.

המאמצים הדיפלומטיים כשלו, ולמשך שמונה חדשים הסטי"לים לא זזו. אז הוחלט לפעול, והמודיעין הישראלי עשה מה שהוא יודע לעשות: המציאו תכנית כה נועזת שהיה סיכוי כי תצליח. לתוכנית קראו מבצע נעה ובראש המבצע הוצב האלוף מרדכי

לימון, ראש משלחת הרכש בפריז, איש סוד ובעל הבנה עמוקה במערכת הצרפתית. לימון הבין כי הצלחת המבצע תלויה בכך שלא ירא כצבאי כלל. הכיסוי היה חייב להיראות כעסקה מסחרית שגרתית כדי שלא תעורר סקרנות.

כך נולדה חברת נפט נורווגית פיקטיבית בשם "סטארבוט". בעלות על הספינות הועברה חוקית לחברה זו, כך שנוצר הרושם כי נורבגיה רכשה אותן לשם קידוחי הנפט בים הצפוני ותו לא. המסמכים היו מושלמים והצרפתים אישרו.

במקביל, צוותים ישראליים הגיעו לשרבורג כדי להכשיר את הספינות לים. הם הפעילו את המנועים בשעות מאוחרות בלילה, והוציאו את הספינות לניסויים בים. בחשאי, הם החלו לאגור דלק ומלאי מבלי לעורר חשד.

לקראת אמצע חודש דצמבר החלו להגיע צוותי הבריחה. כ-100 קציני ים הגיעו לשרבורג בקבוצות של שניים או שלושה במשך מספר ימים. הם הגיעו דרך נמלי אוויר אירופיים שונים, שהו בבתי מלון אחדים ושמרו על פרופיל נמוך. היה זה השלב המסוכן: אם יעלה על הדעת לשאול מדוע באו כל כך הרבה ישראלים לפני חג המולד לעיר כל המבצע היה נחשף ונכשל.

ליל חג המולד נבחר לשעת השי"ן כי רוב הפקידים יהיו בביתם עם משפחותיהם ובנמל צוות מצומצם. פחות עיניים. פחות שאלות.

ברם, לים האטלנטי תוכניות משלו. סערה מאסיבית הכתה את מפרץ ביסקיין עם רוחות חזקות מאד. שעת ההפלגה – 20:30 – באה וחלפה. אז 22:30. אז חצות הליל. כל עדכון מטרולוגי בישר רעות – מסוכן מידי.

מרדכי לימון (מימין) אל"מ המחי (במרכז)

קצת אחרי חצות, דיווח ה-BBC כי צפויה לחול הקלה תוך שעות מספר. ואז בליל חג המולד, ב-25 בדצמבר בשעה 02:30 לפנות בקר, נתן את הפקודה אל"מ הדר קמחי – יוצאים לים. חרף סערה קשה במפרץ ביסקיין, חמש הספינות הפליגו לים הפתוח.

ביום למחרת עיתונאי של ה-BBC דיווח כי הספינות אינן. וכך נודע לצרפתים כי חמשת הסטי"לים נעלמו מנמלם.

כבר אז היו הספינות מאות קילומטרים מחופי צרפת. הדרך הייתה קשה מאד. גלי הים הסוער היכו בהן בעצמה כה גדולה עד שנאלצו קצינים לקשור את עצמם לכיסא. מחוסר מכשור ניווט, נאלצה ספינה אחת לעקוב אחרי אורות הניווט של זו שלפניה.

ב-31 בדצמבר 1969, נכנסו הספינות לנמל חיפה ומיד חימשו אותן בטילי "גבריאל" ומערכות לוחמה אלקטרונית מתקדמות. ארבע שנים לאחר מכן, במהלך מלחמת יום הכיפורים, השתתפו אותן ספינות בקרב לטקיה נגד סטי"לים סוריים – קרב טילים ימי הראשון מסוגו.

נתיב ההפלגה משרבורג לחיפה

חילות הים של מצרים וסוריה הושמדו כי בשנים שבין המבצע המזהיר הזה ו-1973 תורת הלוחמה הימית נכתבה מחדש וטכנולוגיות חדשות תרמו את חלקן בלוחמה אלקטרונית, ביירוט טילי ים-ים, ועוד.

מבצע נעה לא היה רק הברחת ספינות. הוא היה הצהרה אסטרטגית: מדינת ישראל לא מוותרת על ביטחונה – ולא על מה ששייך לה.

מעלתו של ט"ו בשבט בתורת ה"שם משמאל"

יהודה ליבוביץ

השבוע (כ"ד טבת תרפ"ו) מלאו 100 שנה לפטירתו של רבי שמואל בורנשטיין מסוכטשוב היה שהאדמו"ר השני בחסידות סוכטשוב, מחבר הספר "שם משמאל" על התורה ומועדי השנה. בנו היחיד של רבי אברהם בורנשטיין (מייסד חסידות סוכטשוב) ונכדו של הרבי מקוצק.

כמו אביו בעל ה"אבני נזר", היה תומך נלהב ביישוב ארץ ישראל, ובמצוות אביו שהיה תומך נלהב ביישוב ארץ ישראל – ביקר ה"שם משמאל" בארץ כדי לרכוש בה קרקע כנחלה – אך הדבר לא צלח עקב איסור השלטונות העות'מאניים למכור קרקע לאזרחי מדינות או"ב.

לאחר הצהרת בלפור שמח האדמו"ר ר' שמואל שמחה עצומה ואמר: "עתה שנתקיים בנו הכתוב 'קול דודי דופק' ונתן בלב ממלכות הארץ לבחור לנו את ארצנו הקדושה... מוטל עלינו להתעורר גם כן ולהכין את לבבנו אליו יתברך שמו" ולעשות גם אנחנו כפי יכולתנו בחומר וברוח" והגיעה העת לגשת אל המלאכה להרבות הישוב בארצנו הקדושה" (אביר הרועים - ספר תולדות ה"אבני נזר")

נביא את דבריו בספר "שם משמאל" על ט"ו בשבט (בשלח, תרע"ד), לפי השם משמאל ט"ו בשבט חל בשליש השנה, אז נשלמת גם בחינת הלב באדם, כי מקום הלב הוא בשליש הגוף, וכמו שבשנה נשלם זמן שלישי השנה כך הוא הדבר לגבי האדם – שאז נעשית השלמת הלב, הנמצא בשליש הגוף, וכמו שעתה מתחילה תקופה חדשה באילן, כך גם מתחילה תקופה חדשה בעבודתו הרוחנית של האדם, וזה לשונו:

"יש להתבונן בעניין יום ט"ו שבט שאין אומרים בו תחנון הלוא מה שהוא ר"ה לאילן הוא דבר טבעי שיצאו רוב גשמי השנה ועלה השרף באילנות ונמצאו הפירות חונטים מעתה, ומה ענין שלא יאמר בו תחנון אחר שאין בו קדושה ולא מצוה ולא נעשה בו נס ולא עניין מעיני ישראל?"

ונראה דענין האילן הוא המחבר את הפרי לארץ, והוא ממוצע בין הארץ להפרי... ומן מהותו שבגשמיות נלמד על רוחניותו וע"כ נמשל בו האדם כדכתיב כי האדם עץ השדה, כי צורת האדם הוא לחבר העליונים ותחתונים, באשר יש בו נשמה מהעליונים וגוף נושא הנשמה מהתחתונים.

והנה כמו הגשמים הגשמיים מתגלות פעולתם באילנות אחר שלישי השנה שעלה שרף באילנות ונמצאו הפירות חונטים מעתה, כן נמי מראש השנה ואילך לצדיקים שנכתבים ונחתמים לאלתר לחיים, או מיוה"כ יום ראשון של סוכות ואילך שהוא חסד שבחסד, שנתקברים גם הבלתי ראויים מצד מדת הדין, נכנס באדם יום אחר יום הארה אלקית והתעוררות כנ"ל, והאיש שאיננו שוטה המאבד מה שנותנים לו נתוסף בו חיות ורגש הנפש וכשהגיע שלישי השנה כבר נשלם בחי' הלב שבאדם כבמדרש פ' שמות, שהלב ניתן בשליש העליון שבאדם, והיא כדמיון שרף שעלה באילנות שהפירות חונטים מעתה, כן באדם כתיב למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין, אך כאשר עבר שלישי השנה ונשלם בו בחי' הלב, מתחיל זמן יותר בהיר לתורה ועבודה.

ובכן כמו שהוא ר"ה לאילן המחבר כנ"ל, כן הוא באדם הדומה לאילן שאז מתחלת תקופה חדשה בהתפעלות הלב יותר ויותר מעד כה, ואף לאנשים שמיעטו בעבודה עד הנה ואינם מרגישים, מ"מ ההארה אלקית בוודאי עשתה את שלה בהעלם עכ"פ וניתן בו בחי' לב, ואם עוד יתיישב בדעתו עוד ימצא בעצמו את בחי' לב ורגש יותר מאשר עד הנה.

ולפי האמור יובן היטב ענין ט"ו בשבט שאין אומרים בו תחנון, שהוא באמת זמן שמחה לישראל הרוצים לעבוד את ה' בבחי' לב ולא בקרירת רוח ומצות אנשים מלומדה"

מזל טוב

• מזל טוב למשפחת קוטנר לרגל בר המצווה של הנכד איתן.

- אנחנו משתתפים בצערו של הרב שלקובסקי על פטירת אחותו אן חיה ע"ה.
- אנחנו משתתפים בצערו של חברנו גדעון מרקובסקי על פטירת אביו ז"ל.

law.golan@gmail.com
sammyweindling@gmail.com
eliahouk@gmail.com
nirekal@walla.com
yoavshap89@gmail.com

0546691911
0549257286
0545723801
0502017023
0508854785

אריאל גולן
סמי וינדלינג
אליהו משה קליין
ניר קלמנוביץ
יואב שפירא